

Saksalaisen filologian ja äidinkielen opetuksen äänenkannattaja

Wirkendes Wort 1954/55

Saksan germanistikalla, jonka piiriin luetaan maan kielen ja kirjallisuuden sekä tutkimus että opetus, on jo kauan ollut näitä aloja käsittelevä yhteinen aikakauslehti, aluksi pitkän aikaa *Zeitschrift für den Deutschen Unterricht* (v:sta 1887), josta ensimmäisen maailmansodan jälkeen v. 1919 tuli *Zeitschrift für Deutschkunde*. Tämä kuoli kansallissosialismin aikana, ja v. 1950 perustettiin *Wirkendes Wort*. Nimissä on ajan väriä: äidinkielen opetuksen virallinen nimi oli aluksi *der deutsche Unterricht* ja vuoden 1918 jälkeen *Deutschkunde*. *Wirkendes Wort* ja sen alaotsikko *Deutsches Sprachschaffen in Lehre und Leben* kuvastavat Saksan kielitieteen nykyistä käsitystä kielestä johtaan mieleen, mitä Leo Weisgerber, tämän nykyisen käsityksen »varsinainen perustaja» (vuosikerta 1954/55, s. 97), on Wilhelm von Humboldtiin nojautuen monesti tähden­tänyt: kieli on »wirkende Kraft», »ein Weg, um mit der ihr einwohnenden Kraft die Lebenswelt in das Eigentum des Geistes umzuschaffen» (esim. Leo Weisgerber: *Das Gesetz der Sprache* s. 20).

Wirkendes Wort ilmestyy luku­vuosittain 6 viikkona, kustantajana düsseldorfilainen *Pädagogischer Verlag Schwann*. Viime vuosikerran koko sivumäärä on 383. Aikakauslehden päätoimittajana on professori Henning Brinkmann ja toimitukseen kuuluvat lisäksi oberstudienrat Felix Arends, oberstudiendirektor Anton Geil ja professori Leo Weisgerber. Lyhyt katsaus lehden viime vuosiker­ran sisältöön osoittakoon, mitä se tarjoaa lukijoilleen.

Useimmat kirjoitukset ovat kirjallisuustieteen tai kirjallisuuden ope­tuksen alalta. Päähuomio on kohdistettu omiin klassikkoihin, mutta nykyaikaistakin kirjallisuutta on käsitelty varsinkin metodisia ohjeita antavissa selonteoissa. Näissä on valit­sevana pyrkimys johtaa oppilaita ymmärtämään kirjallisuutta ja eläytymään siihen. Tähdennetään runo­teoksen kokonaishahmon silmälläpi­tämistä ja varoitetaan erottamasta epäorgaanisesti muotoa sisällyksestä sekä antamasta liikaa sijaa kirjalli­suuden historiaan kuuluville tiedoille. Toisarvoisena, vieläpä häiritsevä­nä pidetään esim. novellien käsittelyssä

historiallisia ja elämäkerrallisia seikkoja koskevaa »johdantoa». Sellaisiin voidaan lyhyesti puuttua lopputar-kastelussa; on aina suoraapäätä käytävä käsiksi tutkittavaksi otettuun taideteokseen. Opetuksen kannalta hyvin antoisia ovat eräät kieltä ja tyyliä koskevat kirjoitukset. Niissä on esim. tarkasteltu saksan kielen ääntä-mistä, ilmausten tehostus- ja lie-ventämiskeinoja, vertauskuvallisuuden käsittelyä kouluinterpretaatio-sa, mielenpurkaukskirjeiden tyyllistä avuttomuutta, kielen merkitystä hen-genhistorian valaisijana. Eräs erit-täin antoisia tutkielma käsittelee ja-sanaa tyylikeinona. Siinä osoittautuu hedelmälliseksi Humboldtin ja Weis-gerberin periaate: kieli ei ole *ergon*, erillinen kuollut muodostuma, vaan *energeia*, monipuolinen toiminnallinen voimanlähde. Kirjoittaja osoittaa, että *ja* on nimenomaan tyylikeino.

Aikakauslehden kirja-arvostelu-, katsaus- ja uutisosastoista voi löytää paljon mielenkiintoista. Mm. on tehty laajasti selkoa Germanistiliiton ko-kouksista, joita näyttää pidettävän joka toinen vuosi ja joissa osanotta-jina on suuri joukko yliopistojen ja oppikoulujen opettajia. Viime vuonna Nürnbergissä pidetyssä viisipäiväi-sessä kokouksessa käsiteltiin monia sekä akateemisen germanistiikan että äidinkielen opetuksen problemeja. Mm. oli yksi päivä kokonaan omis-tettu kieliopin opetukselle, josta näyttää olleen vilkasta keskustelua. Osanottajien mielestä oli ilmeistä, että on tullut aika perustavasti, jos-kin maltillisesti uudistaa saksan kieli-opin opetus. Jyrkimmän kannan mu-kaan se on ollut näihin asti psykologisesti, metodisesti ja pedagogisesti

väärällä pohjalla: se ei mitenkään edistä nuoren ihmisen kielen kehi-tystä ja on olemukseltaan sopivaa vasta oppikoulun yläasteelle. Eräässä katsauksessa kerrotaan Amerikan Yh-dysvalloissa viime vuoden joulukuussa pidetystä uusfilologikokouksesta, joka on ollut jättiläismäinen: osanottajia oli 4.000 jakaantuneina 60 tutkijaryh-mään, ja kolmen päivän aikana pidetiin kaikkiaan 400—500 esitelmää.

Arvosteltujen uusien kirjojen jou-kosta voivat esim. seuraavat herät-tää suomalaistenkin asianharrastajien mielenkiintoa: Christian Winkler, *Deutsche Sprechkunde und Sprech-erziehung* (Schwann, Düsseldorf 1954). Friedrich von der Leyen, *Deutsche Philologie. Eine Einfüh-rung in ihr Studium* (Ernst Klett, Stuttgart, 1952). Paul Kluckhohn, *Das Ideengut der deutschen Roman-tik* (Max Niemeyer, Tübingen, 1953). Fritz Tschirch, *Weltbild, Denkform und Sprachgestalt. Grundauffassun-gen und Fragestellungen in der heu-tigen Sprachwissenschaft* (Herbert Renner, Berlin, 1954). Hermann Pongs, *Das kleine Lexikon der Welt-literatur* (Union Deutsche Verlags-anstalt, Stuttgart, 1954). Sprach-forum. *Zeitschrift für angewandte Sprachwissenschaft zur überfach-lichen Erörterung gemeinwichtiger Sprachfragen aller Lebensgebiete* (Böhlau-Verlag, Münster/Köln, 1955. Heft 1).

Wirkendes Wort on kaunis todis-tus siitä vireydestä, mikä jälleen val-litsee Saksan tieteessä ja opetuksessa. Suomalaistenkin äidinkielen opetta-jien ja germaanisen filologian harras-tajien kannattaa seurata tätä alansa huomattavaa äänenkannattajaa.

E. A. SAARIMAA